

BULÁNYI GYÖRGY

NAGYOBBAK VAGYUNK KERESZTELŐ SZENT JÁNOSNÁL?

A „kicsi-nagy”, „első-utolsó” szavak szembeállításával Jézus jelentős mondanivalót fejez ki örömhírében. Annak a „valami egészen új” (2Kor 5,17) magatartásformának, amit kereszténységnek nevezünk, egyik jellemző vonása a kicsiség, az utolsó hely. Ha hagyományos nevén emlegetjük, alázat, rögtön ráismer mindenki. Csakhogy még a hívő emberek is több-kevesebb fanyalgással fogadják ezt a szót és fogalmat, mert úgy gondolják róla, hogy mindenképpen elavult és az aggrognálás során sztornírozásra kerül a keresztény erkölcs-tanból. Pedig a jézusi kicsiség semmi más, mint a szolgálat szelleme, ami viszont nem hogy idejét múlt fogalomná lenne, hanem éppen most emelte igazi helyére a Zsinat. (Lumen gentium 18, 20, 24).

Jézus kicsiségről szóló tanításának egyik sokat vitatott mondata a Mt 11,11: „Bizony mondom nektek, asszonyok szülöttei közt nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál. De aki a mennyek országában a legkisebb, az nagyobb nála.” – legújabb katolikus fordításunk szerint. A Jeruzsálemi Biblia is így fordítja ezt a verset. Kosztolányi István magyarázata: „Jánosnál nincs nagyobb ember, de aki az Újszövetséghez tartozik, az mégis nagyobb, mert az Újszövetség rangban fölötte van az Ószövetségnek a megváltás miatt”. A római szentírás-fordítás jegyzetében pedig ezt olvassuk: „János minden nagysága ellenére is még az Ószövetséghez tartozik. Az Újszövetség annyira felülmúlja az Ószövetséget, hogy a legkisebb keresztény is nagyobb Jánosnál, mivel felsőbb rendbe, a kegyelem rendjébe tartozik.

Ez a hagyományos magyarázat problematikus értékű.

1. Érthetlenné teszi az előző gondolatot, amely minden próféta fölé emeli a Keresztelőt.
2. A 12. vers ezen magyarázat alapján indokolatlanul kerül a 11. vers után: „A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt”.
3. Ez a magyarázat ellenkezik az egész Szentírással, elsősorban Jézus szavával, amely nem győzi magasztalni Ábrahámot: „Sokan jönnek, s ... letelepednek Ábrahámval ... a Mennyek Országában (Mt 8,11); Ábrahám Istene ... nem a holtak Istene, hanem az élőké (Mt 22,32); Ábrahám ... napomat látta és ujjongott” (Jn 8,56).
4. Ellenkezik az Egyház közérzésével is, mert a Confiteor, a Mindenszentek litániája is, a nagy teológus festők-írók is (Raffael Disputája, Michelangelo Utolsó Ítélete, vagy Dante: Paradicsom XXXII, 32) rendkívüli helyet biztosítanak Keresztelő Jánosnak, megelőzve az újszövetségi szenteket.

A jézusi kijelentés más fordítást is lehetővé tesz, ha az interpunkció nélküli eredetiben máshová tesszük a mindenképpen kiteendő mondat-elválasztó vesszőt. Eredeti: Aki pedig igen kicsi a Mennyek Országában nagyobb nála. Hagományos: Aki pedig igen kicsi a Mennyek Országában, nagyobb nála. Más fordítás: Aki pedig igen kicsi, a Mennyek Országában nagyobb nála. Ez utóbbi fordításnak az az értelme, hogy aki Keresztelő Jánosnál is kisebb lesz az evilági országban, az nagyobb lehet nála a Mennyek Országában.

Az alábbi megfontolások támogatják ezt a fordítást:

1. Ezzel semmi erőszakot nem szenved a szöveg, mert a görög szöveg e mondaton belül nem tartalmaz semmiféle írásjelet. Így ez a magyarázat ugyanannyira jogosult lehet, mint a másik.
2. Ez a magyarázat összhangban van Keresztelő János dicséretével, azt semmivel sem kisebbíti, csak jelzi a lehetőségeket, amelyek mindnyájunknak rendelkezésünkre állnak, hasonlóképpen Jézus máskor is alkalmazott megnyilatkozásaihoz (Lk 8,21; 11,28): nyitott a verseny.
3. Összhangban van így a 11. vers a 12.-kel is: utal az önmagunkkal való erőszakoskodásra (vö. „A törvény és a próféták Jánosig tartottak, attól kezdve Isten Országának örömhíre terjed és senki se jut be oda erőfeszítés nélkül” Lk 16,16). Így lesz ez a mondat felhívás – a halló fül birtokában – a követésre (Mt 11,15).
4. Nyilvánvalóvá lesz, hogy miként Máriának nem az vált javára, hogy Isten anyja lett (Lk 8,21; 11,28), hanem az, hogy teljesítette a Mennyei Atya akaratát, hasonlóképpen Keresztelő Jánosnál sem a kiválasztás volt a jelentős, hanem az önmagával szemben való erőszakoskodása.
5. Teljes harmóniába kerülünk a három rangvitából jól ismert krisztusi tanítással: „aki kicsinnyé lesz ... az a legnagyobb a Mennyei Országában” (Mt 18,1-5; 20,24-28; Lk 22,24-30)
6. Ez a magyarázat nem tör meg semmiféle egységes hagyományt. A hagyomány ugyanis ebben a kérdésben egyáltalán nem egységes.
 - a. Alexandriai Szt.Cirill (+444), Maldonatus (+1583) és mások Keresztelő János nagyságát személyes életszentségéből magyarázták.
 - b. Toletus (+1596) és mások a hivatás és küldetés méltóságára vonatkoztatták Keresztelő János dicséret nagyságát.
 - c. Szt.Jeromos (+420) és Szt.Beda (+735) úgy oldották meg ezt a kérdést, hogy „mennyei országán” a mennyországot, és nem a földi Isten Országát értik. Így az üdvözült szentek volnának nagyobbak Keresztelő Jánosnál.
 - d. Szt.Hilár (+566), Aranyszájú Szt.János (+407), Theophylactus (+1078), Cajetanus (+1534) úgy értik e helyet, hogy Krisztus önmagáról mondja, hogy kisebbnek látszik Keresztelő Jánosnál, mégis Ő a nagyobb (Simon-Prado: Praelectiones Biblicae I. 564 old)
 - e. Aquinói Szt.Tamás is úgy oldja meg a Mt 11,11-et, hogy, a mennyek országát a mennyországra, kifejezetten az angyalokra érti: „Ezen a földön élő ember egy sem lehet olyan méltóságú, mint az angyalok ... a világban élő Keresztelő János sem; az angyal felülmúl minden élő embert” (II.II. 89 és 1030). És ami a legérdekesebb, Szt.Tamás a prófétákról beszélve felveti a kérdést és bebizonyítja, hogy Mózes a legnagyobb próféta. Jézus dicséretét Keresztelő Jánosról úgy oldja meg, hogy „János az Újszövetséghez tartozik” (II.II. 174/. Keresztelő János keresztségéről beszélve pedig azt állítja, hogy János nem volt kisebb az apostoloknál, hiszen róla íratott a Mt 11,11” (III. 380).

Miért olyan fontos kérdés ez nekünk? Mert nem lehet elégszer felfigyelnünk arra, hogy aki a szolgálatban képes magát megalázni, többet vállalni, a börtönben szenvedőnél is mélyebbre ereszkedni, az nagyobb lehet Keresztelő Jánosnál, akit maga Jézus avatott szentté. Aki viszont nem vesz erőszakot önmagán az Isten Országáért – anyagiakban, érvényesülésben, akár a börtönig menőén is –, az árulója lesz Isten ügyének.

1977

[Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1977, 6. kötet]